

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे-४११००४
इयत्ता १२वी भूगोल (मराठी माध्यम) प्रात्यक्षिक पुस्तकातील चुकांचा/त्रुटींचा तपशील

अ.क्र.	पान क्र.	स्तंभ	परिच्छेद	ओळ क्र.	पाठ्यपुस्तकातील मजकूर	सुधारित मजकूर
१	vi	प्रात्यक्षिक		१५	साखळी व टेप सर्वेक्षणाच्या प्रमाणबद्ध आराखडा तयार करणे	साखळी व टेप सर्वेक्षणाच्या सहाय्याने प्रमाणबद्ध आराखडा तयार करणे
२	०१	प्रस्तावना		०३	कॅपशनलमधील- नकाशा निर्मितीमध्ये अक्षवृत्ते, रेखावृत्ते, सांकेतांक चिन्हे व खूणा, दिशा, शीर्षक आणि नकाशा प्रमाण हे आवश्यक घटक असतात	नकाशा निर्मितीमध्ये मूळ नकाशा (अक्षवृत्ते व रेखावृत्ते) सांकेतिक चिन्हे व खूणा, शीर्षक आणि नकाशा प्रमाण हे आवश्यक घटक असतात
३	०२		०१	०३ ०४	नकाशावरील दोन ठिकाणातील अंतर कमी असेल तर -----सुलभ होत नाही, म्हणून रेषाप्रमाण ही पध्दत उपयुक्त ठरते	ही वाक्ये वगळावीत.
४	०२		०३	०१	प्रथमतः रेषा प्राथमिक विभागात सोईस्कर समान भागात विभागली जाते	ही ओळ दुस-या वाक्यानंतर घ्यावी
५	०४		उदा:२	०८	येथे २०,००००० से.मी. जमिनीवरील अंतराचे मि.मी. मध्ये रूपांतर करू.	येथे २०,००००० से.मी. जमिनीवरील अंतराचे कि.मी. मध्ये रूपांतर करू.
६	०४		२ ब्रिटीश मापन	०१	उदा.१- एका इंचाला पाच मैल या शब्द नकाशा प्रमाणासाठी अंक नकाशा प्रमाण रूपांतर करा	उदा.१ एका इंचाला पाच मैल या शब्द नकाशा प्रमाणाचे अंक नकाशा प्रमाणात रूपांतर करा
७	०५		उदा १	३	रेषापट्टी मेट्रिक मापनासाठी तयार करू	रेषापट्टी तयार करण्यासाठी दिलेल्या अंक प्रमाणाचे शब्द प्रमाणात रूपांतर करू.
८	०५		उदा १	०७	.. १ लक्ष सें.मी.= १ कि.मी.	.. १००,००० सें.मी.= १ कि.मी.
९	०६		०३ गणित	०१	$\frac{६०}{५८३} \times १०$	$\frac{६०}{५८.३} \times १०$
१०	१०			०२	२००	६००

					५८.३	५८.३
११	०६		तक्ता तपशील मध्ये	०४	एक प्राथमिक विभागाने जमिनीवरील दर्शविलेले अंतर	एका प्राथमिक विभागाने जमिनीवरील दर्शविलेले अंतर
१२	०६			०६	एक दुय्यम विभागाने जमिनीवरील दर्शविलेले अंतर	एका दुय्यम विभागाने जमिनीवरील दर्शविलेले अंतर
१३	०७			आकृती १ व २	सुरुवातीची रेषा एक आलेली नाही	दोन्ही आकृतीत प्रत्येकी एक नुसार रेषा काढावी
१४	१०		०२	०३	यामध्ये आडव्या म्हणजे 'क्ष' अक्षावर बहुधा कालदर्शक चल (Time Factor) तर दुसरा चल वस्तु अथवा उत्पादन हे उभ्या म्हणजे 'य' अक्षावर दर्शविले जाते.	यामध्ये आडव्या म्हणजे 'क्ष' अक्षावर बहुधा कालदर्शक चल (Time Factor) तर दुसरा चल वस्तु अथवा उत्पादन हे उभ्या म्हणजे 'य' अक्षावर दर्शविले जाते.
१५	११		रेषा आलेखात	०१	शीर्षक- भारतातील साक्षरता दर प्रमाण	भारतातील साक्षरता दर
१६	११		-“-	०२	१ से.मी.ला- २० % साक्षरता	प्रमाण- 'य' अक्ष- १ से.मी.ला- २० % साक्षरता
१७	१३		शीर्षकात		(Multiple Bar Graphs) :	(Multiple Bar Graph) :
१८	१४		आकृतीत	०१	प्रमाण: १ से.मी.ला ५०,००० टन/हेक्टर्स	प्रमाण: 'य' अक्ष -१ से.मी.ला ५०,००० टन/हेक्टर्स
१९	१४		आकृतीत		शेवटून तीन स्तंभाबाबत-ब्राझील, यु.एस.ए व शेवटच्या स्तंभास नाव नाही.	शेवटून तिसरा स्तंभ वगळून दुसरा व शेवटचा स्तंभ अनुक्रमे -ब्राझील, यु.एस.ए देश लिहावे
२०	१५		आकृतीत		प्रमाण: १ से.मी.ला-५ लक्ष रुपये	प्रमाण: 'य' अक्ष -१ से.मी.ला-५ लक्ष कोटी रुपये
२१	१५		आकृतीत		य- अक्षावर आयात - निर्यात लिहिले आहे.	आयात-निर्यात (कोटी रुपयांत)
२२	१५		आकृतीत		क्ष- अक्षावरील वर्षांच्या आकड्याखालील भागात	'वर्ष' असा उल्लेख करावा
२३	१७		आकृतीत		'य' अक्षावर-	पतपुरवठा (कोटी रुपयांत) असे लिहावे

२४	१७		आकृतीत		१ से.मी.ला- १००० कोटी रुपये	प्रमाण: १ से.मी.ला- २००० कोटी रुपये असे घ्यावे
२५	१७		आकृतीत		सूची दर्शविलेली असून त्यावर \longrightarrow	'सूची' असा उल्लेख करावा.
२६	१७		०१	०१	प्रमाणित क्षेत्राव्दारे माहिती त्यात दाखविली जाते आणि पर्यायाने कमी जागा व्यापते.	हे वाक्य वगळून त्या ऐवजी नवी वाक्यरचना घ्यावी- या आकृत्यांमध्ये वर्तुळाचे/चौरसाचे क्षेत्रफळ त्या दर्शवित असणा-या संख्येच्या प्रमाणात असते. आणि व्दिमीतीय आकृत्यांना एकमितीय आकृत्यांपेक्षा कमी जागा लागते
२७	१८			०५	(३) प्रत्येक विभाग दर्शविण्यासाठी रंग/घरांचा वापर करावा.	प्रत्येक विभाग दर्शविण्यासाठी रंग/छटांचा वापर करावा.
२८	१९		आकृतीत		विभाजित वर्तुळ मध्ये सूची दाखविली असून	सूची शब्द आवश्यक आहे तो लिहावा
२९	१९		०२	२	वर वर्गमूळाची सर्वाधिक मोठी व लहान संख्या विचारात घ्या.	वर्गमूळाची सर्वाधिक मोठी व लहान संख्या विचारात घ्या.
३०	१९		०३	३	त्रिज्येसाठी वर्गमूळातील संख्या निश्चित त्रिज्यामूल्य काढा व त्यानुसार वर्गमूळाच्या संख्येचे.	त्रिज्येसाठी वर्गमूळातील संख्या निश्चित करून त्रिज्यामूल्य काढा (पुढील वाक्य वगळावे)
३१	२०		परिगणना: रकाना	०२	उत्पादन	उत्पादन (१००० टनात)
३२			रकाना	०४	प्रमाण: १ से.मी.ला = २०० किंमत	प्रमाण: वर्तुळाची त्रिज्या = वर्तुळाची किंमत/ २००
३३	२०		वर्तुळाकृती		शीर्षक दिलेले नाही	पोलाद उत्पादन (२०१०-११) असे शीर्षक लिहावे.
३४	२०		वर्तुळाकृती		सूची दिलेली नाही	सूची- पोलाद उत्पादन- हजार टनात
३५	२१		उदाहरण		जागतिक लोहखनिज वितरण व साठे- स्रोतासंबंधी	स्रोत: यू.एस.ए. भूशास्त्रीय सर्वेक्षणाव्दारे खनिज उत्पादने २०११ असे लिहावे.
३६	२१		तक्ता	रकाना	प्रमाण: मूल्य १ से.मी. १००	चौरसाची भुजा = १ से.मी. = वर्गमूळ /१००

				०५		
३७	२२		आकृती		शीर्षक नाही.	जागतीक लोहखनिज वितरण व साठे
३८	२४			०१	नंतर वर्तुळाची त्रिज्या व ठोकळ्याची एक बाजूची मापे मिळतील त्यावरून गोल व ठोकळा काढा	नंतर गोलाची त्रिज्या व ठोकळ्याची एक बाजूची मापे मिळतील त्यावरून गोल व ठोकळा काढा
३९	२४		रकाना	०४	प्रमाण: १ सें.मी.ला १०० घनमूळ मूल्य	प्रमाण: गोलाची त्रिज्या/ ठोकळ्याची बाजू = १ सें.मी. = घनमूळ मूल्य/१००
४०	२५		आकृतीत		शीर्षक नाही	भारतातील प्रमुख शहरांची लोकसंख्या
४१					सूची दिलेली नाही	सूची: लोकसंख्या दशलक्षमध्ये
४२	२५			३	गोल काढण्यासाठी केलेल्या आकडेमोडी प्रमाणेच घनमूळ काढूनच चौकोनाची एक बाजू काढा	गोल काढण्यासाठी केलेल्या आकडेमोडी प्रमाणेच घनमूळ काढून ठोकळ्याची एक बाजू काढा
४३	२५			३	चौकोनाचे रूपांतर ठोकळ्यात करा.	ठोकळा काढण्यासाठी प्रथम चौकोन काढा व त्यानंतर त्या चौकोनाचे रूपांतर ठोकळ्यात करा.
४४	२५		परिगणना:	रकाना ४	प्रमाण- १ सें.मी.ला २० घनमूळ मूल्य	प्रमाण: घनमूळ मूल्य ठोकळ्याची बाजू (सें.मी. = ----- २०
४५	२६		स्वाध्याय गणित	२	शीर्षक नाही	भारतातील मत्स्योत्पादन (अब्ज टनात) असे लिहावे
४६	२८		गणित	६	भारताचा आयात उत्पादने दाखवा.	संयुक्त स्तंभलेखाव्दारे भारताची आयात उत्पादने दाखवा.
४७	२८		गणित	८	शीर्षक- एकूण किंमत कोटी रुपयांमध्ये अंदाजे	भारतातील विविध विभागांवर होणारा खर्च (३१ मार्च २०१०) असे लिहावे

					(भारत) (३१ मार्च २०१०)	
४८	३५		०१	०२	यातील कोरस म्हणजे 'क्षेत्रे' किंवा 'ठिकाण' व प्लेथ्रॉन म्हणजे समुदान (बहुत्व)किंवा परिमाण होय	यातील कोरस म्हणजे 'क्षेत्र' किंवा 'ठिकाण' व प्लेथ्रॉन म्हणजे समुदान (बहुत्व)किंवा परिमाण होय
४९	३८		नकाशा		सूची १०० व त्यापेक्षा कमी	सूची: लिंगगुणोत्तर १०० व त्यापेक्षा कमी
५०	४०		०१	ड-०२	त्याउलट सममूल्य रेषा पध्दतीत क्षेत्राधारित (area based) आकडेवारीचा उपयोग होतो.	त्या उलट सममूल्य रेषा पध्दतीत क्षेत्राधारित (location based) आकडेवारीचा उपयोग होतो.
५१	४२		कृती	०६	सममूल्य रेषांना दर्शविणारे मूल्य रेषांवर, रेषांमध्ये रेषांच्या टोकाशी दर्शवावे	सममूल्य रेषांना दर्शविणारे मूल्य रेषेच्या वरच्या बाजूला, रेषांमध्ये किंवा रेषांच्या टोकाशी दर्शवावे
५२	४३		नकाशा		भारत सममूल्य नकाशा	भारत पर्जन्य: २००८ मधील
५३	४३		नकाशा		सममूल्य नकाशा- चौकोनात आले आहे.	ते चौकोना बाहेर शीर्षक असे लिहावे
५४	४३		नकाशा			टिप: समपर्जन्य रेषांचे मूल्य मि.मी. मध्ये दिले आहे.
५५	४४		स्वाध्याय:० १		दिलेली आकडेवारी २००७ मधील राज्यनिहाय पशुधन लोकसंख्या दर्शविते	दिलेली आकडेवारी २००७ मधील राज्यनिहाय पशुधन संख्या दर्शविते.
५६	४९		सर्वेक्षणाचे वर्गीकरण	(ब)	भूमापन सर्वेक्षण: भूमापन सर्वेक्षण हे मुख्यतः मिळकतीचे स्थान, क्षेत्रफळ व सीमा निश्चितीसाठी केला जातो.	भूमापन सर्वेक्षण: भूमापन सर्वेक्षण हे मुख्यतः मिळकतीचे स्थान, क्षेत्रफळ व सीमा निश्चितीसाठी केले जाते.
५७	५२		०४	०४	टेप वजनाला अत्यंत हलके व लवचिक असून व्दितीयक स्वरुपाची जसे अनुलंब (offset) मापन	टेप वजनाला अत्यंत हलका व लवचिक असून व्दितीयक स्वरुपाची जसे अनुलंब (offset)

					घेण्यासाठी वापरली जातात.	मापन घेण्यासाठी वापरली जातात.
५८	५२		iii)	०३	या टेपच्या बाहेरील टोकाला एक पितळी कडी विशिष्ट उपकरण (आकडा) जोडलेले असते	या टेपच्या बाहेरील टोकाला एक पितळी कडी जोडलेली असते
५९	५३		०३) बाण	०४	या बाणाचे एक टोक तीक्ष्ण असून ते जमिनीत बाण राबविण्यासाठी वापरले जाते.	या बाणाचे एक टोक तीक्ष्ण असून ते जमिनीत बाण रोवण्यासाठी वापरले जाते.
६०	५३		०३) बाण	०५	तर दुसरे टोक हे वर्तुळाकार रुपांतरीत केलेले असते.	तर दुसरे टोक हे वर्तुळाकार केलेले असते.
६१	५३		०५) आरेखन दंड	०१	आरेखन दंड हे टिकाऊ व सरळ लाकडापासून अथवा लोखंडी पोकळ नळ्यापासून बनविले जातात.	आरेखन दंड हे टिकाऊ व सरळ लाकडापासून अथवा लोखंडी पोकळ नळ्यांपासून बनविले जातात.
६२	५३		०५) आरेखन दंड	०४	साधारणपणे पांढऱ्या, काळ्या किंवा लाल रंगाच्या पट्ट्यांचा यामध्ये वापर केला जातो.	साधारणपणे पांढऱ्या, काळ्या किंवा लाल रंगाच्या पट्ट्यांचा वापर केला जातो.
६३	५३		०६) चुंबकीय सुईची पेटी	०३	सुईच्या दोन्ही टोकांवर छ व ड अशा खुणा असतात.	सुईच्या दोन्ही टोकांवर N व S अशा खुणा असतात.
६४	५३		०६) चुंबकीय सुईची पेटी	१०	या बाजूला अनुसरून काढलेल्या रेषा ही चुंबकीय उत्तर दिशा दर्शविते.	या पेटीच्या बाजूला अनुसरून काढलेल्या रेषा ही चुंबकीय उत्तर दिशा दर्शविते.
६५	५४		मुद्दे-०५	अ)	सर्वेक्षण स्थाने एकमेकांना दृश्य असावेत.	सर्वेक्षण स्थाने एकमेकांना दृश्य असावीत.
६६	५४		०५ ०२)	०४	त्यानंतर सर्वेक्षण हा A स्थानकाच्या	त्यानंतर सर्वेक्षक हा A स्थानकाच्या
६७	५४		०५ ०२)	०९	मध्यस्थित स्थानकाची निश्चित केल्यानंतर साखळीच्या साहाय्याने सर्वेक्षण रेषेचे स्थितीत समांतर अंतर मोजले जाते.	मध्यस्थित स्थानकाची निश्चित केल्यानंतर साखळीच्या साहाय्याने रेषेचे क्षितीज समांतर अंतर मोजले जाते.
६८	५४		०५ ०२)	०९	क्रियावेळी	क्रियेच्यावेळी
६९	५४		०५	१०	प्रत्येक बाण हा एक सर्वेक्षण साखळीच्या लांबीच्या	प्रत्येक बाण हा एक सर्वेक्षण साखळीच्या

			०२)		समान असतो.	लांबीच्या समान असतो.
७०	५४			शेवटची ओळ	तर ते साखळीवरील कड्या व दंडचिन्हे मोजणी करून ठरविण्यात येते.	तर ते साखळीवरील कड्या व दंडचिन्हे मोजणी यांची मोजणी करून ठरविण्यात येते.
७१	५५		०३	०५	पुढील स्थानकासाठी A.B.C. इत्यादी हे आद्याक्षरे लिहिलेली असतात.	पुढील स्थानकासाठी A.B.C. इत्यादी आद्याक्षरे लिहिलेली असतात.
७२	५६		०१	०६	अशा पध्दतीने तिपाईंवर बसविला जातो. त्याद्वारे तो फलक हा तिपाईंच्या-----	अशा पध्दतीने तिपाईंवर बसविला जातो की त्याद्वारे तो फलक हा तिपाईंच्या-----
७३	५६		०१	०८	अशा पध्दतीने बसविला जातो.	सदरील वाक्य वगळण्यात यावे.
७४	६०		आरीय पध्दती आकृती प्रमाण व सूचि		प्रमाण: १ सें.मी. = १मी सूची- १) अ ते ब = सर्वेक्षण बिंदू	प्रमाण: १ सें.मी.ला १मी सूची- १) अ ते फ सर्वेक्षण बिंदू
७५	६१		आंतर छेदन पध्दती आकृती		प्रमाण: १ सें.मी. = १मी	प्रमाण: १ सें.मी.ला १मी
७६	६४		प्रश्नपत्रिका आराखडा	प्र.३	खालील सांख्यिकी आकडेवारीच्या आधारे वितरण विषयक नकाशा तयार करा.	खालील सांख्यिकी आकडेवारीच्या आधारे वितरण दर्शक नकाशा तयार करा.

D/geo/8

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे-४११००४
इयत्ता ११वी भूगोल (मराठी माध्यम) प्रात्यक्षिक पुस्तकातील चुकांचा/त्रुटींचा तपशील

अ.क्र.	पान क्र.	परिच्छेद	ओळ क्र.	पाठ्यपुस्तकातील मजकूर	सुधारित मजकूर
१	०७	०४	०१	पृथ्वीच्या पृष्ठभाग वक्राकार आहे. पृथ्वी गोल ही पृथ्वीची प्रतिकृती होय.	पृथ्वीच्या पृष्ठभाग वक्राकार आहे. पृथ्वीगोल ही पृथ्वीची प्रतिकृती आहे.
२	०७	०४	०४	नकाशा प्रक्षेपणांमध्ये भूपृष्ठाचा आकार, क्षेत्रफळ व स्वरूप वेगवेगळ्या प्रकारे दाखवला जातो.	नकाशा प्रक्षेपणामध्ये भूपृष्ठाचा आकार, क्षेत्रफळ व स्वरूप वेगवेगळ्या प्रकारे दाखवले जाते.
३	०७	०४	०५	साहजिकच नकाशा तयार करण्याचा उद्देश बृहद वृत्तीय वाहतूक मार्ग लक्षात घेऊन योग्य त्या नकाशा प्रक्षेपणाची निवड करावी लागते.	साहजिकच नकाशा तयार करण्याचा उद्देश, बृहदवृत्तीय वाहतूक मार्ग लक्षात घेऊन योग्य त्या नकाशा प्रक्षेपणाची निवड करावी लागते.
४	०८	आकृती क्र.१.१		प्रक्षेपीय पृथ्वी	पृथ्वीगोल
५	०८	३	१	१. प्रमाणबद्ध प्रक्षेपणे व २. अप्रमाणबद्ध प्रक्षेपणे	१. संदर्श प्रक्षेपणे (perspective projections) २. असंदर्श प्रक्षेपणे (Non-perspective projections)
६	०८	४	शिर्षक	i) प्रमाणबद्ध (perspective) प्रक्षेपणे	i)संदर्श प्रक्षेपणे (Perspective projections) ही प्रक्षेपणे काढतांना दिव्याचा/प्रकाशाचा वापर केला जातो.
७	०८	४	५	प्रमाणबद्ध आहेत. उदा. खमध्य ध्रुवीय गोमुखी किंवा केंद्रीय प्रक्षेपण	संदर्श आहेत. उदा. खमध्य ध्रुवीय गोमुखी किंवा केंद्रीय प्रक्षेपण. या प्रक्षेपणात प्रकाशाचा स्रोत पृथ्वीगोलाच्या मध्यभागी असतो.
८	०८	५	शिर्षक	ii) अप्रमाणबद्ध प्रक्षेपण (Non-perspective) :	i i) असंदर्श प्रक्षेपणे (Non-perspective

				फेरफार केलेला प्रमाणबद्ध प्रक्षेपणांना अ-प्रमाणबद्ध प्रक्षेपण म्हणतात. त्यात केलेल्या फेरफार त्यांचा अधिक चांगला व योग्य उपयोग व्हावा यासाठी केलेला असतो. उदा. समक्षेत्र, समआकार प्रक्षेपणे.	projections) : ही प्रक्षेपणे काढताना प्रकाशाचा (light) वापर करण्याची आवश्यकता नसते. भौमितिक किंवा गणिती पध्दतीने ती काढता येतात. अधिक चांगला व योग्य उपयोग व्हावा यासाठी प्रक्षेपणांच्या गुणधर्मानुसार त्यांचा योग्य वापर करतात. उदा. वितरण दर्शविण्यासाठी समक्षेत्र प्रक्षेपण वापरतात.
९	०९	१	१	अक्षवृत्तांमधील व रेखावृत्तांमधील अंतरासाठी वेगवेगळी गणितीसूत्रे दिलेली असतात. मर्केटरचे प्रक्षेपण, मॉलविडचे प्रक्षेपण, सिनुसोयडल प्रक्षेपण ही अशा प्रक्षेपणाची उदाहरणे होते.	अक्षवृत्तांमधील व रेखावृत्तांमधील अंतरासाठी वेगवेगळी गणितीसूत्रे दिलेली असतात. उदा. मर्केटरचे प्रक्षेपण, मॉलविडचे प्रक्षेपण, सिनुसोयडल प्रक्षेपण इ.
१०	०९	३	७	म्हणून या प्रक्षेपणांना समदिगांश (time bearing) प्रक्षेपणे म्हणतात.	म्हणून या प्रक्षेपणांना समदिगांश (true bearing) प्रक्षेपणे म्हणतात.
११	०९	४	१	नकाशा प्रक्षेपण तयार करण्यासाठी काच किंवा प्लास्टिक आकाराचा पारदर्शक पदार्थापासून बनवलेला पृथ्वीगोल वापरतात.	नकाशा प्रक्षेपण तयार करण्यासाठी काच किंवा प्लास्टिक यासारख्या पारदर्शक पदार्थापासून बनवलेला पृथ्वीगोल वापरतात.
१२	०९	६	१	आकृती १.२ मध्ये दाखविल्याप्रमाणे पृथ्वी गोलाच्या आत कोणत्याही स्थानावर किंवा पृथ्वीच्या परिघावर किंवा पृथ्वी गोलापासून अनंत अंतरावर प्रकाशाचा स्रोत ठेवला जातो.	आकृती १.२ मध्ये दाखविल्याप्रमाणे पृथ्वी गोलाच्या आत मध्यभागी किंवा कोणत्याही स्थानावर, पृथ्वीच्या परिघावर किंवा पृथ्वीच्या गोलापासून अनंत अंतरावर प्रकाशाचा स्रोत ठेवला जातो.
१३	१०	१	८	एका बाजूस व दुरूस्त्या बाजूस हीच	एका बाजूस व दुसऱ्या बाजूस हीच

१४	१०	३	१	पृथ्वीगोलावरील सपाट पृष्ठभागाचे स्थान व रिकामे स्थान या आधारावर खमध्य प्रक्षेपणाचे खालीलप्रमाणे वर्गीकरण केले जाते.	पृथ्वीगोलावरील सपाट पृष्ठभागाचे स्थान या आधारावर खमध्य प्रक्षेपणांचे खालीलप्रमाणे वर्गीकरण केले जाते.
१५	११	३	१	ही सर्व प्रमाणबद्ध खमध्य प्रक्षेपणे आहेत. याखेरीज दोन अप्रमाणबद्ध खमध्य प्रक्षेपणे आहेत.	ही सर्व संदर्श खमध्य प्रक्षेपणे आहेत. याखेरीज दोन असंदर्श खमध्य प्रक्षेपणे आहेत.
	११	४.३	शेवटची ओळ	पृथ्वीगोची त्रिज्या	पृथ्वीगोलाची त्रिज्या
	११	४.३	शेवटची ओळ	= ३.२५ से.मी.	= ३.३ से.मी.
१६	१२	१	२	आस, अक्षाचे उत्तर टोक होय. दिलेला अक्षांश अंतराप्रमाणे म्हणजे या उदाहरणानुसार १०° च्या अंतराने	आस काढा , उत्तर ध्रुव म्हणजे अक्षाचे उत्तर टोक काढले. दिलेल्या अक्षांश अंतराप्रमाणे म्हणजे या उदाहरणानुसार १०° च्या अंतराने
	१३	प्रक्षेपणाचे उपयोग	शेवटची ओळ	वेळ पैशाची बचत होते.	वेळ व पैशाची बचत होते.
१७	१३	१	X	आकारात ही विकृती निर्माण होते.	आकारातही विकृती निर्माण होते.
१८	१४	प्रात्यक्षिक क्र.१		ii) नकाशा प्रक्षेपणाची महत्व का असते, हे स्पष्ट करा.	ii) नकाशा प्रक्षेपणाची उपयुक्तता स्पष्ट करा.
१९	१४	प्रात्यक्षिक क्र.१		i) खालील माहितीच्या आधारे खमध्य धवीय केंद्रीय प्रक्षेपण तयार करा	i) खालील माहितीच्या आधारे खमध्य ध्रुवीय केंद्रीय प्रक्षेपण तयार करा
		प्रात्यक्षिक २		ii) नकाशा प्रक्षेपणाचे प्रमाण = $१ : १,००,०००.००$	ii) नकाशा प्रक्षेपणाचे प्रमाण = $१ : १००,००,०००$
				iii) रेखांश अंतर = २५°	iii) रेखांश अंतर = ३०°
२०	१६	२	२	ii) संरक्षणासाठी असा नकाशा सोयिचा ठरतो.	ii) सैन्य दलात संरक्षण विषयक अभ्यासासाठी असे नकाशे उपयुक्त ठरतात.
२१	१९	१	८	दगडावर बाणाचे () चिन्ही काढून हे स्थान निश्चित कोणते आहे,	दगडावर बाणाचे (↑) चिन्ह काढून हे स्थान निश्चित कोणते आहे,

२२	१९	आकृती क्र.२.५		आकृती २.५ मधील डाव्या आकृतीला नाव नाही	आकृती २.५ ला स्थलउच्चांक हे नाव देण्यात यावे.
२३	२०	३	व्ही	भूआकार उठाव दर्शवणरी सर्वात जास्त शास्त्रीय पध्दत आहे.	भूआकार उठाव दर्शवणारी सर्वात जास्त शास्त्रीय पध्दत आहे.
२४	२१	१	३	उंची मोजलेली नसते किंवा कठीण जाते.	उंची मोजलेली नसते किंवा मोजणे कठीण जाते.
	२२	अंतर्वक्र उतार	४ व ५	रेषा एकमेकांपासून जास्त जास्त अंतरावर काढलेल्या असतात व खालील म्हणजेच पायथ्याकडील समोच्चरेषा एकमेकांच्या जवळजवळ काढल्या---	रेषा एकमेकांच्या जवळजवळ काढलेल्या असतात व खालील म्हणजेच पायथ्याकडील समोच्च रेषा एकमेकांपासून जास्त जास्त अंतरावर काढल्या-----
२५	२३	३ पठार	२	याचा चोहोबाजूचा उतार हा तिब्र उतारांचा असतो.	याच्या चोहोबाजू तीब्र उताराच्या असतात.
	२३	३	६	--जवळजवळ काढलेल्या असतात व कमी होत जाणारी उंची दाखवितात	--जवळजवळ काढलेल्या असतात व पायथ्याकडे जाणाऱ्या समोच्च रेषा कमी होत जाणारी उंची दाखवितात.
२६	२४	३	१	हिमनदीच्या क्षरणा कार्यामूळे 'V' आकाराची दरी निर्माण होते.	हिमनदीच्या क्षरण कार्यामूळे 'U' आकाराची दरी निर्माण होते.
२७	२८	भारतीय स्थल निर्देशक नकाशाचे वर्गीकरण		चौकटीतील रकाना क्र. ६ समोच्च रेषांतर	
				१. ३०० मीटर	१. १०००फुट किंवा ५००मीटर
				२. २५ फूट किंवा १०० मीटर	२. २५० फूट किंवा १०० मीटर
				३. १०० फूट ५० मीटर	३. १०० फूट किंवा

					५० मीटर
				४. ५० फूट किंवा २० मीटर	४. ५० फूट किंवा २० मीटर
२८	२९	०१	०२	--४६, ४७, ६४ व ६५----	--४६, ४७, ५५ व ५६
	३१	०१	वर्गीकरणामधील	अ)समासातील माहिती	अ)समासातील माहिती/प्रास्ताविक
	३१	०२	०१	--निर्देशांक, स्थान, अक्षवृत्तीय आणि रेखावृत्तीय विस्तार----	--निर्देशांक, स्थान (राज्य, जिल्हा)अक्षवृत्तीय
	३३	०२	०३	रस्त्यासाठी हिरवा,---	वनस्पतीसाठी व जंगलासाठी हिरवा,--
	३३	०२	०४	रस्त्यांसाठी लाल रंगाचा वापर केला जातो.	रस्त्यांसाठी लाल व पडीक जमिनीचे क्षेत्र पांढऱ्या रंगाने दाखविले जाते
२९	४२	१	४	दूरसंवेदनाचे तंत्र पदार्थाने अशी रितीने प्राप्त केलेला व त्यापासून उत्सर्जित ----- आहे.	दूरसंवेदनाचे तंत्र पदार्थाने अशा रितीने प्राप्त केलेल्या व त्यापासून उत्सर्जित होणाऱ्या उर्जेशी संबंधित आहे.
३०	४३	१	१	कॅमेराने घेतलेला	कॅमेऱ्याने घेतलेल्या
३१	४३	१	२	असते	असतात
३२	४३	१	६	(Topographical)	(Topographical Maps)
३३	४३	२	२	शास्त्राचे	शास्त्राचा
३४	४३	३	४	या दोन्ही उपयुक्ततेसाठी दोन शास्त्रांची परंतू	या दोन्ही उपयुक्ततेसाठी दोन भिन्न परंतू
३५	४५	६	१	छायाचित्राला	छायाचित्रात
३६	५०	१	३	वाजता व १७:३० म्हणजे दुपारी ५:३० वाजता केल्या जातात.	वाजता व १७:३० म्हणजे सायंकाळी ५:३० वाजता केल्या जातात.
३७	५१			(आकृती ५.१ अ भारताचा हवाई अहवाल)	आकृती ५.१ अ भारताचा दैनंदिन हवा स्थितीदर्शक नकाशा / अहवाल
३८	५६	तक्ता		उपरकरणे या तक्तातील ओळ क्र.२ ओल्या व	ओल्या व कोरड्या फुग्याचे तापमापक

				कोरड्या फुग्याच्या तापमापक	
३९	५७	७	शिर्षक	3.---Minimum Thermameter	--- Minimum Thermometer
४०	५९	३	५	अते	असते
४१	५९	तक्ता शिर्षक		सापेक्षा	सापेक्ष
४२	६०	४	३	तरफाच्या सहाय्याने	तरफेच्या सहाय्याने
४३	६०	५	१	तरफास जोडलेले	तरफेस जोडलेले
४४	६१	१	१	ही नोंद रेषालेखाच्या स्वरूपात केली जाते	हे वाक्य वगळावे
४५	६१	शिर्षक	६)	पर्जन्यमापक (Rain Gauge)	पर्जन्यमापक (Rain Gauge)
४६	६१	शिर्षक	७)	वायुदिशादर्शक (Windvane)	वायुदिशादर्शक (Wind vane)
४७	६२	१	२	दिग्दर्शक	दिशा दर्शक
४८	६२	२	२	-- दिशेने वारे येत---	-- दिशेने वारा येत----
४९	६२	३	२	साधारणपणे	साधारणतः
५०	६२	४	१	वायु दिग्दर्शक	वायु दिशा दर्शक
५१	६२	६	१	रॉबीन्सनच्या	रॉबीन्सनचा
५२	६२	६	५	या आडव्या दांड्यात	या आडव्या दांड्या
५३	६३	१	२	--वाऱ्याच्या गतीशी----	वाऱ्याच्या गतीची----
५४	६३	१	३	-- मोजला जाऊन त्याच--	-- मोजली जाऊन त्याची--
५५	६४	१	१	यासंबंधात त्याचा एकमेकांवर---	यासंबंधात त्यांचा एकमेकांवर---
५६	६४	४	२	पाण्याची पाकृतिय,	प्राकृतिक
५७	६४	५	२	अभ्यास करावा लागतो	अभ्यास करणे आवश्यक आहे.
५८	६५	१	२	पाणी प्रदुषित होते.	पाणी प्रदूषित होते.
५९	६५	२	i	प्रदुषके	प्रदूषके
६०	६५	२	iii	कृषि स्रोतः	कृषी स्रोतः
६१	६५	२	०२	जल प्रदुषणाचे-----	जल प्रदूषणाचे-----
६२	६५	सर्व ठिकाणी		प्रदुषित मधील 'दु'	प्रदूषित मधील 'दू' असा वापरवा

		प्रयोग			
६३	६६	१	४	आकृषि	अकृषी
६४	६६	२	१	कृषि	कृषी
६५	६७	१	३	आणि सुपिकतेत घट-----	आणि उत्पादकतेत घट-----
६६	६७	४	१	१. कृषि उत्पादनात---	कृषी उत्पादनात---
६७	६८	प्रात्यक्षिक क्र.१		भूमि उपयोजन	भूमी उपयोजन
६८	६९	आराखडा प्र.५		आकृती काढून त्यांना नावे द्या	आकृती काढून त्यातील प्रमुख भागांना नावे द्या